

БЕЗКРОВНИЙ А.В., аспірант

Науковий керівник – **ГУБЕНКО В.І.**, д-р екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЧЕРЕЗ ПОДАТКОВИЙ МЕХАНІЗМ

У статті проаналізовано переваги та недоліки застосування фіксованого податку для сільськогосподарських виробників в рамках подальшого розвитку інтеграції України у світове ринкове середовище. Проведено кількісний вимір залежності обсягу інвестицій у сільському господарстві від обсягу податкових пільг. Запропоновано варіанти системи оподаткування сільськогосподарських виробників із застосуванням пільгового режиму оподаткування.

Ключові слова: сільськогосподарські виробники, пільговий режим оподаткування, фіксований сільськогосподарський податок, інвестиції.

Постановка проблеми. Із поглибленням аграрної реформи, набуттям виробниками аграрного сектору України господарської самостійності змінюються засади фінансових відносин між ними та державою, відпрацьовуються напрями і механізми державної бюджетної підтримки фінансово незалежних, самостійних товаровиробників. Із набуттям Україною статусу члена СОТ у податковому механізмі були закладені значні можливості цілеспрямованого впливу держави на соціально-економічні процеси в АПК. Однак, подальший розвиток інтеграції України у світове ринкове середовище потребує вдосконалення механізму державної підтримки сільськогосподарських виробників через податковий механізм для забезпечення конкурентних переваг національної продукції на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем фінансової підтримки сільськогосподарських виробників через податковий механізм присвячені роботи: Зубець М.В., Вергунова В.А., Власова В.І., Дем'яненко С., Зорі С. Однак, роботи цих та інших вчених охоплюють лише загальні характеристики проблематики певних питань на макроекономічному рівні і не дають відповіді на питання практичного застосування податкового механізму для підтримки сільськогосподарських виробників в нинішніх умовах поглибленої інтеграції України у світове ринкове середовище.

Мета і завдання дослідження – комплексний аналіз стану державної підтримки сільського господарства через податковий механізм та розробка рекомендацій стосовно застосування режиму пільгового оподаткування для сільськогосподарських виробників.

Матеріали і методика дослідження. Матеріалами дослідження є наукові праці провідних вчених щодо системи оподаткування сільського господарства України та статистичні дані Міністерства аграрної політики та продовольства України за 2006–2011 рр. Методологічною базою дослідження слугували загальнонаукові методи пізнання, аналітичне передбачення економічних процесів здійснювалось на основі дотримання сумісності їх елементів із законами ринкової економіки.

Результати дослідження та їх обговорення. Законом України «Про фіксований сільськогосподарський податок» від 17.12.1998 р. №320-XIV був суттєво змінений порядок оподаткування сільськогосподарських товаровиробників [1]. Аграрії отримали можливість стати платниками фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП), який замінив собою 12 податків та зборів, у тому числі податок на прибуток підприємств, податок на землю, збори на обов'язкове державне пенсійне страхування та соціальне страхування. Серед суттєвих переваг ФСП в умовах інтеграції України у світове ринкове середовище – зниження податкового навантаження на виробників; спрощення обчислення, обліку та адміністрування сплати податку; оптимізація термінів його сплати з урахуванням специфіки галузі; сприяння детінізації доходів сільськогосподарських підприємств та зайнятих у сільськогосподарському виробництві; сприяння ефективному використанню землі; поліпшення умов для фінансового планування; складність ухилення від сплати; сприяння нарощуванню обсягів виробництва та реалізації продукції [2].

Але система оподаткування доходів сільськогосподарських виробників на основі ФСП не була позбавлена і певних недоліків, головні з яких слід відзначити: відсутність залежності величини податку від результатів діяльності підприємства і таким чином властивостей вбудованого стабілізатора; невідповідність єдиного податку сучасній практиці оподаткування, в якій множинність його форм дозволяє якнайкраще врахувати платоспроможність суб'єктів

господарювання, реалізувати регулюючий вплив держави; поєднання в одному податку різних за призначенням та податковою базою податків і зборів [2, 3]. У середньому обсяги надходжень ФСП у 2003–2005 рр. склали 391,7 млн грн, 0,5% доходів Зведеного бюджету України (0,7% податкових надходжень), 1,8% доходів місцевих бюджетів (2,2% податкових надходжень до місцевих бюджетів). У зв'язку з виділенням зі складу ФСП зборів на обов'язкове державне пенсійне та соціальне страхування обсяги надходжень від ФСП зменшилися і склали у 2006 р. 167,8 млн грн, або 0,1% від доходів Зведеного бюджету країни, 0,5% – від доходів місцевих бюджетів. У 2010 р. від підприємств аграрного сектору до Зведеного бюджету надійшло 8728 млн грн податків і зборів (6,5% від доходів Зведеного бюджету, 8,9% податкових надходжень), у тому числі 1265 млн грн від сільськогосподарських підприємств (що склало 5,4% їх виручки від реалізації продукції, 0,9% доходів Зведеного бюджету, 1,3% податкових надходжень) [6]. У 2011 р. від аграрного сектору до Зведеного бюджету надійшло 10270 млн грн (6,0% доходів Зведеного бюджету, 8,2% податкових надходжень) та від сільськогосподарських підприємств 1485 млн грн (0,9% доходів Зведеного бюджету, 1,2% податкових надходжень).

Однак, послаблення податкового навантаження на сільськогосподарських виробників позитивно вплинуло на поліпшення фінансових результатів підприємств галузі, підвищення рівня рентабельності їх діяльності (за нашими розрахунками, коефіцієнти кореляції між обсягом податкових пільг та фінансовими результатами і рентабельністю діяльності сільгоспідприємств протягом 2006–2011 рр. відповідно дорівнюють 0,890 та 0,854). Податкові пільги сприяли зростанню обсягів виробництва (індекс кореляції між випуском продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах та обсягом податкових пільг для 2006–2011 роки склав 0,879). Пряма кореляція (коефіцієнт кореляції дорівнює 0,872 – для періоду 2006–2011 рр.) спостерігається між обсягом інвестицій і обсягом податкових пільг [4].

З метою кількісного виміру залежності обсягу інвестицій у сільському господарстві від обсягу податкових пільг нами визначені коефіцієнти регресії та отримане функціональне рівняння:

$$I = 2,226T - 5855,8,$$

де I – обсяг інвестицій, млн грн

T – обсяг податкових пільг, млн грн (коефіцієнт детермінації (R^2) дорівнює 0,761).

Фактично збільшення податкових пільг на 100 тис. грн призводило до зростання інвестицій у сільському господарстві на 222,6 тис. грн. При цьому найбільше впливали на обсяги інвестицій пільги з ПДВ.

Надалі можливі чотири варіанти системи оподаткування ФСП: за першим варіантом дію ФСП буде зупинено та сільськогосподарські виробники оподатковуватимуться на загальних підставах; за другим варіантом у разі зупинення дії ФСП для сільськогосподарських виробників буде запроваджений пільговий режим оподаткування, який передбачає сплату податку на прибуток як основний у разі зменшення інших податків на сільгоспвиробників; за третім варіантом сучасний порядок дії ФСП буде продовжено; за четвертим варіантом дію ФСП буде продовжено у модифікованому вигляді, у тому числі за його заміни податком на землю [5]. З метою запобігання тотальної збитковості сільськогосподарських товаровиробників, як довів наш аналіз впливу податкових пільг на їх фінансові результати, необхідним виступає збереження пільгового режиму оподаткування для аграріїв. Але разом з тим, порушення загальних принципів оподаткування за включення до складу ФСП різномірних податків і зборів, і, насамперед, зборів на обов'язкове державне пенсійне і соціальне страхування, має бути виправленим. Таким чином, найбільш відповідними завданням реформування податкового механізму з визначених варіантів реформування порядку дії ФСП виступають другий та четвертий варіанти. Виведення зборів на обов'язкове державне пенсійне та соціальне страхування зі складу ФСП – це процес, який вже розпочався. Доцільним є об'єднання цих зборів у єдиний соціальний внесок, враховуючи, що під час сплати зборів на обов'язкове державне пенсійне і соціальне страхування на загальних умовах підвищується сучасний рівень податкового навантаження більше, ніж удвічі, застосування пільгової ставки єдиного соціального внеску для сільськогосподарських виробників доцільне на рівні, не вищому за 20%. Пільгова ставка соціального внеску застосовується і в інших країнах. Зокрема, за запровадження соціального податку в Російській Федерації для роботодавців у виробництві сільськогосподарської продукції ставка була встановлена на рівні 26,1%, для інших – 35,5%.

Висновки. Враховуючи позитивний вплив пільгового режиму оподаткування на розвиток галузі та особливо на інвестиційний процес, вважаємо за доцільне його збереження для забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Підвищення податкового навантаження

має відбуватися лише після зростання рівня врожайності культур та продуктивності тварин до рівня розвинутих країн, підвищення фондоозброєності, продуктивності праці, норми прибутку у сільському господарстві. Аргументом на користь збереження непрямої підтримки сільськогосподарських виробників за рахунок податків виступає і нестабільність політичного процесу, значна залежність від нього структури видатків бюджету, що вносить непередбачуваність та зумовлює відсутність системності у бюджетній підтримці аграрного сектору. У подальших дослідженнях автор має на меті проаналізувати заходи фінансової підтримки сільськогосподарського виробництва через страхову і кредитну сфери.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17 груд. 1998 р. № 320-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5–6. – Ст. 39.
2. Зубець М.В. Аграрна політика і макроекономічні відносини в аграрному секторі України / М.В. Зубець, В.А. Вергунов, В.І. Власов. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 358 с.
3. Дем'яненко С. Система оподаткування сільського господарства України після 2004 року / С. Дем'яненко, С. Зоря. – К.: ІЕДПКУ, 2008. – 41 с.
4. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Держкомстат України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2011. – 551 с.
5. Розвиток аграрної економічної науки в Україні та її завдання в умовах освоєння ринкової системи господарювання: матеріали восьмих річних зборів Всеукр. Конгресу вчених економістів-аграрників, м. Київ, 20–21 черв. 2006 р. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2006. – 410 с.

Состояние и тенденции государственной поддержки сельского хозяйства через налоговый механизм

А.В. Безкровный

В статье проанализированы преимущества и недостатки применения фиксированного сельскохозяйственного налога для сельскохозяйственных производителей в рамках дальнейшего развития интеграции Украины в мировую рыночную среду. Проведено количественное измерение зависимости объема инвестиций в сельском хозяйстве от объема налоговых льгот. Предложены варианты порядка налогообложения сельскохозяйственных производителей с применением льготного режима налогообложения.

Ключевые слова: сельскохозяйственные производители, льготный режим налогообложения, фиксированный сельскохозяйственный налог, инвестиции.

The state and tendencies of state support of agriculture is through a tax mechanism

A. Beskrovny

Advantages and lacks of application of the fixed agricultural tax for agricultural producers within the framework subsequent development of integration of Ukraine in a world market environment are analysed. The quantitative measuring of dependence of volume of investments in agriculture from the volume of taxes's deductions is conducted. Variants of order of taxation of agricultural producers with application of the favourable mode of taxation are offered.

Key words: agricultural producers, favourable mode of taxation, fixed agricultural tax, investments.